

Pierre Rousset: Tankar kring ”partifrågan” (utvidgad version) – en sammanfattning

[Ur *International Viewpoint*, 15 maj 2017. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Inför den ryska revolutionens hundraårsjubileum bad den spanskspråkiga tidningen *Viento Sur* mig att skriva en artikel om ”partifrågan”.¹ Detta är en utvidgad version av denna artikel, och den koncentrerar sig mycket mer på nutiden än på det förflutna – och har som mål att bidra till en internationell diskussion, snarare än enbart en fransk.

Korrigeringar och klargöranden kommer troligen att läggas till i framtiden.

Frågan om det aktivistiska partiet hänger samman med ytterst övergripande analytiska idéer (teorin om den sociala revolutionen under kapitalismen – som är marxismens själva syfte), men också med en mängd konkreta situationer som skiljer sig väldigt mycket från varandra och som är ganska svåra att sammanfatta. Så jag ska begränsa mig till några korta inledande tankar.

Partier, perioder, ändrat medvetande

Det borde säga sig själv att jag betraktar partifrågan utifrån den antikapitalistiska, radikala vänsterns synvinkel. På 1960- och 1970-talen skulle vi ha sagt att vi gjorde det utifrån den *revolutionära* vänsterns synvinkel. Jag skulle vilja säga att övergången till adjektivet ”radikal” bara uttrycker ett annat läge. I ett antal länder – till att börja med länderna i Europa – är nivån och kvalitén på den sociala kampen helt enkelt inte sådana att de kan ge liv åt en revolutionär organisation. Adjektivet ”revolutionär” syftar inte bara på ett program. På 1960- och 1970-talen var vänsteraktivisternas dagliga liv ett helt annat än de reformistiska socialdemokratiska och stalinistiska partiernas liv. Ett antal av våra aktiviteter måste äga rum i hemlighet eller halvt hemligt. Framtidsutsikterna tydde på en kraftfull uppgång i klasskampen och vi måste förbereda oss för det. I länder som Frankrike förberedde sig förvisso även regeringen för det, och statens förtryck riktade först och främst in sig på den politiska aktivismen.

När energin från den portugisiska revolutionen ebbade ut och övergången från Franco-eran var avklarad i den spanska staten, så förändrades situationen i Europa. Mer eller mindre snabbt skedde en ”normalisering” inom den yttersta vänstern. Övergången var inte enkel och de flesta av extremvänsterns organisationer i Europa gick under. Sedan dess skiljer sig den radikala vänsterns aktivisters dagliga liv inte så mycket från en reformistisk partimedlems liv. Framtidsutsikterna av en större klasskonfrontation har skjutits upp till en diffus avlägsen framtid. I typfallet har förtrycket skärpts mot de sociala rörelserna (mot de ”farliga klasserna”, antingen i form av en samhällsklass eller åldersgrupp) snarare än mot politiska aktivister i sig.

De exakta tidsramarna var naturligtvis olika i södra, centrala och norra Europa. Under en längre period fortsatte dessutom det väpnade motståndet mot det nationella förtrycket (Baskien, Nordirland

---

1 Pierre Rousset, *Réflexions sur la "question du parti"*.

och Korsika), men dessa strider var inte längre en del av en internationell revolutionär åskådning, vilket reste frågor om deras exakta syfte och ändrade de olika fredsprocessernas ramar. Om än under andra omständigheter gäller detta också för de länder i syd där det fortfarande existerar viktiga gerillastyrkor, från Colombia till Filippinerna. Till en början fick den förändrade perioden de ”överlevande” grupperna inom yttersta vänstern att tänka igenom takten och metoderna för partibygget. Den tidigare ”100-metersrusningen” hade försökt ta tillvara de möjligheter som imperialismens kris gav på 1960-talet, men istället fick vi ett långdistanslopp för att bygga starkare rötter och klara oss till nästa kris. Tyvärr kom inte krisen förrän 30 år senare (en hel generation!). Och förändringen av perioden blev betydligt mer drastisk än vad som hade förutspåtts.

Vi upplever i sanning slutet av en era,² med Sovjetunionens sammanbrott och slutet på en geopolitik som grundade sig på supermaktsblock; ett slut på 1900-talets revolutionära dynamik, inklusive i tredje världen; kapitalistisk globalisering; en nyliberal ideologisk hegemoni, som även om den är tillfällig har genomsyrat tänkandet djupt; och genomgripande omvälvningar av samhällsstrukturen i nord, syd och öst.

Mot denna bakgrund är generationsklyftan mellan 1960- och 1970-talens arvtagare och vår tids barn ofta enorm.³ Allmänt sett visar unga människor [idag] föga intresse för att lära sig av det förflutna, till skillnad från ”68-generationens” politiserade delar, som såg sig själva som en fortsättning av den ryska revolutionen i oktober 1917, den kinesiska revolutionen i oktober 1949, den kubanska revolutionen i januari 1959, det spanska inbördeskriget på 1930-talet och det antifascistiska motståndet.

Denna generationsklyfta är ännu mer uttalad i de länder där ”gamlingarna” har genomlevt erfarenheter av motstånd mot diktaturer och militärregimer och ”ungdomen” kom med i politiken efter att dessa förtryckande regimer hade störtats, som i Latinamerika och Filippinerna.

Vilket för oss till en grundläggande fråga. De viktigaste sätt på vilka aktivister förstår världen grundar sig inte nödvändigtvis på vissa aktuella uppgifter och kommande utmaningar. Men politiskt arbete utförs på grundval av ”faktiskt existerande” medvetenhetsnivåer och inte utifrån absoluta krav. Så även när folk verkligen vill bygga ett parti så kan det finnas en klyfta mellan det parti som är möjligt (med tanke på medvetenhetsnivån) och det som är nödvändigt (med tanke på dagsuppgifterna). Det är en viktig källa till svårigheter och ger upphov till en hel del experimenterande.

Men användbara partier har verkligen existerat och fortsätter att göra det.

Användbara partier som är både möjliga och nödvändiga

Idag är ett brett skikt unga aktivister, inklusive de mest radikalt engagerade, direkt fientliga mot själva tanken på partier. Det är åtminstone vad vi ser i vissa länder. Fientligheten grundar sig på fullgoda skäl som vi helt och fullt måste ta hänsyn till. Urholkandet av den borgerliga demokratin

² F Sabado, *La fin d'une époque - "La gauche traditionnelle est en train de disparaître. Pour reconstruire, il faut du neuf, de nouvelles perspectives historiques"*.

³ P Rousset, *From the mid-1960s to the Present: Two generations in the evolution of the European RadicalLeft and some "burning issues"*.

har lett till att partisystemet har misskrediterats, medan det förr hade en viss mening. Och viktiga delar av den yttersta vänstern har agerat på ett verkligt manipulerande och auktoritärt sätt, och har ibland varit rent destruktiva.

Det är viktigt att påpeka att ”partiformen” inte är det enda problemet här. Alla tidigare och nuvarande organisationsformer bör studeras med kritisk blick. Fackföreningarna har blivit djupt byråkratiserade. Icke-statliga organisationer (NGO:s) kan vara en enskild persons privata egendom. Intresseorganisationer har blivit så institutionaliserade att de arbetar med högst ojämlika löneskalor. Informella nätverk manipuleras av dolda ledarskap. ”Virtuella” rörelser ersätter gemensamma demokratiska procedurer med ett ”klick” på Internet, utan någon som helst aktivism. Och gurufigurer dyker upp.

Inget parti är perfekt. Icke desto mindre spelade 1900-talets partier en central roll i varenda befrielsekamp och alla revolutioner som bröt med kapitalismen. Dessa revolutioner blev förvisso förstenade. De gav upphov till byråkratiska regimer och lämnade sedan plats åt ett återupprättande av kapitalismen. Det hade ett flertal orsaker som jag inte kan gå in på här.

Oförsonliga kritiker av revolutionära partier borde fundera på vad som hände med de revolutioner där det inte fanns partier. Och faktiskt vad som fortsätter att hända med dem än idag. Vi har sällan sett ett lika massivt folkligt uppror på ett lika enormt geografiskt område som under det som något felaktigt kallades för den ”arabiska våren”. ”Massornas” plötsliga framvällande på den politiska scenen var imponerande, och kampen fördes mot en rad helt enastående kontrarevolutionära styrkor. Den förtjänar fortfarande vårt fulla stöd, även om det nu är motståndarsidan som har vind i seglen. Kampen fortsätter ofta under skrämmande svåra förhållanden, som i Irak och Syrien.

Folken i regionen betalar ett högt pris för de stora vänsternationalistiska partiernas försummelse och förräderier i den arabiskt-persiska regionen (och där utanför) och det sätt på vilket dessa folk har isolerats internationellt av stormakterna – men också av de delar av den radikala vänstern som stöder Putin eller Assad eller som kallsinnigt har valt att vända blicken åt annat håll. Det finns givetvis revolutionära organisationer i Irak och Syrien som har förblivit trogna sina inledande löften – och som förtjänar vår respekt för att de fortsätter sin kamp under ytterst svåra förhållanden – men de har blivit allvarligt försvagade. Denna svaghet är verkligen beklaglig – och vem i hela världen skulle våga hylla den i namn av en teoretisk kritik av ”partiformen”?

Det är för närvarande bara i Kurdistan som vi kan peka på partier med en tillräckligt stark närvaro för att spela en betydelsefull roll i Irak och Syrien. Kan någon förneka att PYD har varit av central betydelse för det kurdiska motståndet i det syriska Kurdistan, symboliserat av belägringen av Kobane?

Radikala partier kan spela en viktig roll, även partier av en mer blygsam storlek. För att illustrera denna punkt ska jag titta på två exempel från två av Asiens mest våldsamma länder, Pakistan och södra Filippinerna. I det förstnämnda verkar Awamis arbetarparti (AWP) helt lagligt. I det sistnämnda arbetar Revolutionära arbetarpartiet – Mindanao (RPM-M) fortfarande underjordiskt. Detta visar i sig själv att den form som partier tar inte bara återspeglar tillståndet i samhället (som präglas av många sorters våld) utan också de föregående stridernas och de olika

vänsterorganisationernas historia.

Både Pakistan och södra Filippinerna har en rad djupt rotade religiösa, sekteristiska och identitetskonflikter. Det går att välja andra sammanhang, men jag har valt detta sammanhang för att pröva ett partis användbarhet. Hur ska vi gå tillväga? Genom att titta på vad partiet gör (snarare än vad det säger), men också genom att fråga vad skillnaden skulle vara om partiet inte existerade överhuvudtaget.

Den pakistanska staten är en konstgjord och bräcklig konstruktion. Dess enhet och stabilitet urholkas av olösta nationella frågor, av intensiv regionalism och kommunalism, av påverkan från kriget i Afghanistan och stormaktsspelet, av de stora jordägande familjernas klanbeteende, av samhällsstrukturernas ytterst mångsidiga mosaik, av de religiösa fundamentalisternas (i detta fall muslimernas) extrema våld, och av fraktionalismen inom säkerhetsorganen.

AWP grundades 2013 efter en omgruppering av tre organisationer,⁴ varav ett var Pakistans arbetarparti (LPP),⁵ vars tidigare arbete vi ska titta på här. AWP är mycket lyhört – och försvarar småbönder på Okaras militärjordbruk mot tortyr; fackföreningsmedlemmar inom textilindustrin i Faisalbad mot fängslande; fritänkande och antimilitaristiska bloggare mot att kidnappas; hinduer och kristna vars byar har bränts ner av islamister; shiitiska och sunnitiska offer för fundamentalistiska terrorangrepp; kvinnor som har begravts levande för att ha utmanat den patriarkala makten och smutsat ner sina familjers ”ära”; transsexuella offer för våld; baluchiska nationalisterna som blivit måltavla för summariska avrättningar; samhällen som har drabbats av naturkatastrofer, översvämningar i Punjab och jordbävningar i Kashmir; och människorättsaktivister som har dömts till livstids fängelse för sitt solidaritetsarbete, som i Gilgit-Balistan. Partiet har också byggt upp kontakter över gränserna genom att vara värd åt afghanska kommunister, stärka banden till indiska internationalister och delta i uppbygget av regionala och internationella nätverk.

AWP (och LPP före det) kämpar mot all sorts förtryck och utsugning och till försvar för alla offer. Det inser mångsidigheten samtidigt som det hävdar att de progressiva striderna har delade och gemensamma intressen. Och ändå passar de två inte alltid ihop. Att koncentrera sig på mångfalden kan också gynna en inskränkt separatism och identitetspolitik. Att ”skapa” mångfald innebär inte nödvändigtvis att det skapas någonting gemensamt.⁶ Och vice versa har kvinnors och minoriteters rättigheter alltför ofta undertryckts i enhetens namn.

Varje solidaritetsinitiativ är beroende av sina egna förtjänster. Sammantagna leder de till en kultur av gränslös solidaritet ”underifrån”. Och det är ett verkligt framsteg i dessa tider av splittring! Till denna kamp har LPP, och nu AWP, lagt resurserna hos ett parti som är rotat i ett brett urval av regioner och samhällssektorer. Om partiet inte fanns så skulle det i hög grad märkas.

För sin del har RPM-M⁷ sin bas på den sydliga ön Mindanao, den mest militariserade delen av de filippinska öarna. Alla möjliga sorters väpnade grupper är aktiva där. Tre folkgrupper samexisterar

4 P Rousset, *Pakistan : trois parties ont fusionné pour donner naissance au AWP*.

5 P Rousset, *A look at the experience of the LPP and the Pakistani Left*.

6 S Joshua, *Bulles cognitives et problèmes démocratiques - Produire de la diversité ne produit pas automatiquement du commun*.

7 RPM-M, *The Revolutionary Worker's Party-Mindanao - Revolutionary Peoples' Army (RWP-M/RPA or RPMM-RHM)*, P Rousset, *The Revolutionary Workers' Party-Mindanao (RPM-M) and the Left in the Philippines*.

på ön: moros (muslimer), lumads (bergsstammar) och kristna ättlingar till den ”interna” koloniseringen av södra Filippinerna. I denna miljö trappas sociala konflikter (i synnerhet om jord) ofta upp till religiöst våld. Rivaliteten mellan (speciellt moros’) olika politiska klaner kan bli blodig. Krigstillståndet mellan muslimska rörelser och regeringen, och förekomsten av vänsterinriktade gerillagrupper, ställer frågan om vilka förutsättningarna är för en rättvis och varaktig fred. Militära operationer och naturkatastrofer ger ofta upphov till humanitära kriser.

RPM-M:s svar på denna situation är att försvara alla förtryckets offer. Det kämpar mot förtrycket av muslimer samtidigt som det går mot rebelliska islamistiska gruppers massakrer på kristna byinvånare. Det erkänner moros rätt till självbestämmande men vägrar att förneka lumads samma rättighet på sin fädernesmark. Det organiserar personer från alla tre folkgrupperna för att samarbeta med att ge hjälp till de som drabbats av humanitära katastrofer. Det verkar för att alla tre folkgrupperna ska representeras i fredsrörelsen. Det kämpar för att säkerställa vanligt folks intressen och att man under fredsförhandlingarna verkligen tar hänsyn till ”sektorsövergripande” demokratiska, miljö- och sociala rättigheter.

RPM-M är också en organisation med en territoriell bas. Organisationen är resultatet av att en hel region (centrala Mindanao) bröt sig ur Filippinernas maoistiska kommunistparti. Även om det hävdar att väpnad kamp inte är en lämplig kampform i Filippinerna, så är inte heller avväpning någon enkel fråga. En territoriebaserad organisation har vissa ansvarigheter mot de samhällen där den har sina rötter. RPM-M har lärt sig att respektera lumads’ eget styrelseskick, som har sina egna självförsvarsstyrkor för att göra motstånd mot gruv-, skogsbruks- och andra sektorerers mäktiga intressen. RPM-M:s militära organ har en defensiv hållning, och dess gerillastyrkor är inaktiva, men kan tillhandahålla förstärkningar när en by hotas. Om RPM-M helt och hållet skulle avväpna sig så skulle det inte kunna skydda sig själv, och skulle tvingas dra sig tillbaka och ge upp terräng till fientliga väpnade grupper. Lumads och de hotade byarnas ställning skulle allvarligt försvagas.

Vi talar här om organisationer som är av blygsam storlek (några få tusen medlemmar) men som har verkliga rötter på ett antal områden. En organisation som bara vore rotad inom en sektor (till exempel på arbetsplatserna) skulle inte kunna spela samma roll. Det skulle inte heller en i huvudsak parlamentarisk bildning. Frågan om att kombinera olika kampformer och områden för kampen är i själva verket central för diskussionen om vad ett parti faktiskt gör.

Kombinera kampens former och områden

Praktiska exempel är viktiga eftersom vi bör akta oss för ett alltför schematiskt sätt att närma oss frågan. För det första går det inte att komma runt de nationella och regionala särdrag som har uppstått med tiden. I Europa varierar förhållandet mellan de stora partierna och fackföreningarna en hel del från ett land till ett annat. I Indien har varje (parlamentariskt) parti – inklusive de till höger – sitt eget nätverk av ”massorganisationer” (bland annat fackliga sammanslutningar och kvinno-, bonde- och ungdomsorganisationer). De drabbar ofta samman med ”partifientliga sociala rörelser”. På senare tid har organisationer som är självständiga men inte nödvändigtvis fientligt inställda till partier ökat i betydelse. Varje brett initiativ ställer frågan om behovet att samarbeta.

I motsats till vad många har påstått tidigare, så har ett parti inte monopol på det teoretiska och

programmatiska arbetet. Vänsterradikala aktivister bidrog på ett viktigt sätt till det feministiska arbetet på 1970-talet, men det skedde utanför de existerande politiska organisationerna innan det så småningom fick fäste inom dem (och ofta utlöste defensiva och konservativa reaktioner). Samma sak gäller frågor om sexualitet under samma årtionde och sedan ekologi på 1980-talet, och för förändringarna av samhälls- och arbetsförhållandena såväl som den strategiska innebörden av nyskapande kamperfareheter.

Men *så långt det går* ger aktivistiska partier (eller kan och borde de åtminstone ge) *möjlighet att välja alternativa övergripande inriktningar* – eller för att framställa det på ett annat sätt, alternativ hur man på bästa sätt ska kombinera kampens former och områden under en viss period. På så sätt hjälper de till att bevara de sociala rörelsernas enhet – där partimedlemmarnas olika politiska ståndpunkter uttrycks på andra ställen istället för att hjälpa till att splittra rörelserna internt. Och om det ändå uppstår splittringar så uppstår de kring frågor som är speciella för varje social rörelse. Klasskamp eller rutinmässigt fackligt arbete? Ekosocialism eller djup ekologi? Småskaligt jordbruk eller jordbruksföretag? Socialistisk feminism⁸ eller institutionell feminism?

Allt detta förutsätter givetvis att de aktivistiska partierna i fråga respekterar de sociala rörelsernas självständiga funktionssätt och liv, och det är något som inte går att ta för givet. En alternativ lösning förs fram av strömningar som tenderar att vara anarkistiskt inspirerade – att bygga samhällspolitiska rörelser av en ”revolutionärt syndikalistisk” karaktär (under en icke revolutionär period). Alltså att bygga förtrupsorganisationer, som givetvis blir konkurrerande och skapar partilikhande sprickor bland löntagarna.

Två kampsektorer förtjänar speciellt att nämnas här: väpnad kamp och parlamentariskt arbete. Det kan verka märkligt att nämna dessa på samma gång. Och ändå har de båda en enorm betydelse för en organisations inre maktbalans, och båda kan ge upphov till avsevärda risker när denna maktbalans inte hanteras på rätt sätt.

Väpnad kamp. Ibland kan väpnad kamp vara den enda möjliga vägen för att gynna kampen för frigörelse. Men ett beslut att välja denna väg får enorma konsekvenser, exempelvis förhållandet mellan underjordiskt och öppet arbete. För att undvika möjliga misstag räcker det att säga att andra verksamhetsområden inte direkt ska underordnas den väpnade kampen. Politiken måste alltid få företräde framför geväret. Det går inte att använda säkerhet för att rättfärdiga att all sorts diskussion, demokrati och gemensamma beslut kvävs. Väpnad kamp får inte bli en livsstil som det inte finns någon utväg från. En välfungerande väpnad organisation vet när den ska ställa in eller avsluta den militära verksamheten om den politiska situationen kräver det.

Risken för en degeneration av de väpnade organisationerna ökar om de bevaras när sammanhanget inte längre rättfärdigar en fortsättning av den väpnade kampen. Det gäller också för organisationer som tar hänsyn till de förändrade förhållandena genom att anta en defensiv hållning, men som ändå inte lyckas avväpna sig. Med detta i åtanke har RPM-M roterande medlemskap i Folkets revolutionära armé (RPA), så att medlemmar kan lämna lägren i skogen och periodvis delta i det civila livet igen. Det är inte lätt att lämna den väpnade kampen, vilket vi kan se med RPM-M på

⁸ J Trat, *Histoire du MLF : un entretien*, J Trat, *The forgotten history of the "class struggle feminist" current in France*, P Duggan, *The Fourth International and women's liberation*.

Mindanao, det filippinska kommunistpartiet och Bangsamoro – för att inte tala om Colombia. Andra rörelser (som de med band till etniska minoriteter, som i Burma) ställs inför frågan om fredsprocesserna. En del av dessa rörelser träffas regelbundet för att utbyta erfarenheter angående det. Med tanke på hur viktiga dessa frågor är, så förtjänar dessa gemensamma diskussioner större uppmärksamhet internationellt.

Parlamentariskt och institutionellt arbete. Arbete på det parlamentariska (och i vidare bemärkelse institutionella) området fyller ett verkligt behov. Det handlar om att försvara de förtryckta och utsagna rättigheter på alla tänkbara områden, och säkerställa att de är politiskt representerade. Att bekämpa den förhärskande ideologiska makten och använda en parlamentsgrupp för att stöda kamp på hemmaplan och utomlands – till exempel se till att politiska fångar släpps, eller hjälpa till att samordna rörelser internationellt.

Detta arbete kan givetvis inte genomföras överallt och alltid. De exakta detaljerna och möjligheterna beror till stor del på det politiska systemets karaktär och vallagarna i varje enskilt land – och som regel har dessa blivit hårdare under de senaste åren.

I Europa har den radikala vänsterns största framgångar under de senaste åren kommit på det parlamentariska området – och det är också där som den har drabbats av sina bittraste nederlag. Den första vågen av valframgångar såg vi framförallt i Danmark, den spanska staten, Grekland och Portugal – med höjdpunkten i Grekland där Syriza erövrade regeringsmakten på basis av ett folkligt masstöd för att sätta stopp för åtstramningspolitiken.⁹ Den första lärdomen är förstås att en sådan anmärkningsvärd händelse överhuvudtaget var möjlig. Den andra var tyvärr att Tsipras' ledning förrådde sitt mandat och inordnade sig i EU:s auktoritära styrelseskick (i en underordnad ställning). Först hopp, sedan desillusion – och med det en negativ vändpunkt för den radikala vänstern i Europa. Framtiden för den Rödgröna alliansen i Danmark,¹⁰ Vänsterblocket i Portugal¹¹ och Podemos i Spanien¹² är fortfarande en viktig fråga, men de har nu en brantare uppförsbacke.

En annan process har inletts i Storbritannien, med Momentum och Corbyn. Oavsett hur betydelsefullt den må vara,¹³ så är det inte uppenbart att något liknande kommer att hända på andra ställen. Tyskland har redan haft en sådan erfarenhet (Die Linke). I Frankrike var det skapandet av Vänsterpartiet (som har övergivits av sin skapare) och tillsammans med kommunistpartiet bildandet av Vänsterfronten (som nu är kliniskt död). Av allt detta återstår bara Jean-Luc Mélenchons presidentkampanj. Samtidigt förefaller Socialistpartiet förutbestämt att implodera, utan något masstöd eller dynamik bakom någon av sina delar. Samma sak gäller PSOE i Spanien.¹⁴ I Italien är spelet över. I många länder är det den hårda högern och den yttersta högern som är i bäst ställning

9 Ntavanellos, *DEA et la gauche radicale grecque : retour sur une histoire - Premières réflexions sur un bilan de notre parcours avec Syriza*; A Thornett, *Greece & Europe : The capitulation of Tsipras leadership and the role of "left europeanism"*; E Toussaint, *La dette et la Grèce - 2010 et après : Pourquoi la capitulation ? Quelle autre voie ?*; C A Udry, *La Grèce et les forces de gauche : une analyse du moment présent*.

10 M Voss, *The Red-Green Alliance in Denmark*.

11 F Louca & M Romero Baeza, *Portugal Left Bloc : "Somehow, we filled a space that did not exist, a political space that had not yet been recognized"*.

12 J M Antentas & G Souvlis, *The European Challenge - Podemos short history*; R Camargo, *Etat espagnol : Le point sur les débats ouverts au sein de Podemos*; F Sabado, *The experience of Podemos in the Spanish State, its originality, its challenges*.

13 Socialist Resistance, *Britain : "Corbynism" and the challenge for the left*.

14 J Pastor, *Etat espagnol : La crise du PSOE ou la fin d'un cycle historique de la social-démocratie*.

att dra fördel av den utbredda ilskan bland massorna.

Även om framtiden kan innehålla nya glada överraskningar, så bör vi ändå vara uppmärksamma på den parlamentariska politikens ”hegemoniska logik” och institutionernas förmåga att assimilera. På kort sikt mäts inte organisationens framgångar på detta område med hjälp av framsteg att bygga upp en social bas, utan med hjälp av valresultat – trots att valframgångarna inte automatiskt innebär en starkare lokal närvaro. Insamlingar av pengar blir allt viktigare eftersom man måste delta i ett evigt kretslopp av val som lägger beslag på de ledande organens uppmärksamhet. Valnederlag visar att kejsaren inte har några kläder. Och att partiets kassakistor är tomma. Framgångar är farliga. Hela organisationer – Akbayan i Filippinerna, Syriza i Grekland, har förlorat sin aktivistiska själ i institutionerna, trots ett intensivt internt motstånd från minoriteter i partierna. Andra förlorade sina parlamentariker, och räddade istället sin själ – som RPM-M i Filippinerna.

Så långt som möjligt, och i linje med de aktuella behoven, måste ett radikalt parti kunna ingripa på alla områden – inklusive i parlamentet och institutionerna, oavsett hur icke välkomnande de må vara. Faran uppstår när själva vår uppfattning av ”faktiskt existerande” partier anpassas till den parlamentariska politiken. Det är en god idé att hela tiden rotera parlamentarikerna. De ekonomiska villkoren (som den ersättning parlamentsmedlemmar ska få) ska förklaras tydligt och följas. Partiets bas ska stärkas och inte försvagas med tiden.

Vi kan lära oss en hel del av erfarenheter på senare tid, som Demokratiska arbetarpartiet (KDLP) i Sydkorea. Massrörelsen var för att bilda partiet, med fackföreningen KCTU och Bondeförbundet (KPL) direkt representerade i ledande organ.¹⁵ Partiet uppnådde verkliga valframgångar men utsattes för ett hårt förtryck i namn av ”nationens säkerhet”. Dessutom är det i Sydkorea aldrig lätt för ”nationella befrielseströmningar” – som siktar in sig på att ena Nord- och Sydkorea – att samexistera med ”folkdemokratiströmningar” som prioriterar den sociala kampen.

Är KDLP:s erfarenheter alltför specifikt sydkoreanska och därför inte möjliga att upprepa på andra ställen? Troligen, men den väsentliga frågan om bandet mellan radikala partier och deras sociala bas kommer att fortsätta att dyka upp.

Om det saknas radikala partier utan en massbas så funderar andra fackliga klasskampsströmningar på att själva bilda ett. Det är vad vi ser idag med NUMSA i Sydafrika.¹⁶

Ett annat exempel på senare tid, i Europa denna gång, är det Polska arbetarpartiet (PPP), som bildades 2001 ur den fria fackföreningen ”Augusti 80”.¹⁷ Så detta är uppenbarligen något aktuellt som måste utgöra en del av vårt internationella tänkande.

Historiska föregångare i Sydafrika och Brasilien illustrerar hur partier som grundar sig på en fackföreningsrörelse kan utnyttjas för andra syften. När de väl kom till makten är det vad som hände i Brasilien med Arbetarpartiet (PT) och fackföreningen CUT,¹⁸ och i Sydafrika med ANC och COSATU.¹⁹ Helt klart måste vi skydda oss själv bättre mot sådana risker.

15 KDLP, *The Democratic Labor Party (DLP)*.

16 J Irvin, *Trade Unions (South Africa) : Statement on Numsa's 10th National Congress*.

17 J Malewski, *PolskaPartiaPracy (PPP), le parti polonais du travail : un parti de classe*; Syndicat libre, "Août '80".

18 Antunes, *Douze ans après son accession au pouvoir : le PT brésilien et le monde du travail*.

19 C Gabriel, *South Africa: After the expulsion of Numsa from Cosatu, acceleration of trade union and political*

Slutligen kännetecknas de senaste europeiska erfarenheterna i detta avseende av ett glapp mellan de samhällsmobiliseringar som röjde vägen för den radikala vänstern och själva de parlamentariska genombrotten – både i Grekland med Syriza, Spanien med Podemos och på andra ställen. Som en följd av det var de parlamentariska styrkornas (eller i fallet Grekland regeringens) organiserade sociala bas slående smal i förhållande till det breda parlamentariska stödet – en farlig Akilleshäls, så att säga. Erfarenheterna visar att det efter en valframgång för den radikala vänstern inte finns något automatiskt hinder mot att de politiska och fackliga ledningarna går åt höger, och för den delen är det inte självklart att den radikala vänsterns sociala bas automatiskt kommer att växa. Det är meningslöst att lita på situationens förmodade ”dynamik”. Alla dessa frågor ska hanteras med konkreta politiska uppgifter och genom att omgruppera organisationens styrkor. Vi måste vara aktiva utanför institutionerna och inte bara i dem.

Om Lenin och partier

Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum är ett tillfälle att titta tillbaka på 1900-talets revolutionära erfarenheter och diskutera lärdomarna av dem i ljuset av nutida problem. För Lenin var ”partifrågan” den mest framträdande frågan, bland andra inte mindre viktiga frågor.

De följande anmärkningarna försöker inte sammanfatta det Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets (RSDAP:s) och bolsjevismens historia i detta avseende. Inte heller analyserar de partiuppfattningens historia inom den marxistiska teorin. Ändå är faktiskt ”leninismen” en användbar utgångspunkt, eftersom Lenin, utöver Marx och Engels, var den enda gemensamma referenspunkten för de kommunistiska partierna och de flesta av 1900-talets radikala vänsterströmningar (maoister, trotskister och andra).

Diskussionen om ”Lenins partiuppfattning” (som om han bara hade en) har ofta kört fast i förenklade tolkningar av *Vad bör göras?*²⁰ Och ändå behövs en noggrann förståelse av de snabbt föränderliga historiska ramarna, och en flerbottnad tolkning²¹ av Lenins aldrig avslutade aktivistiska och intellektuella bana²² – och den roll som tilldelades politiken och förhållandet mellan strategi och taktik.²³

Slutligen påverkas vårt eget läsande av ”leninismen” av de nuvarande förhållandena och våra samlade erfarenheter och måste därför ständigt ses över.²⁴

Låt oss titta på grundprinciperna i det ”leninistiska” sättet att se på partiet.

Strategisk utblick, konkret analys. Lenin är speciellt intressant i hur han knyter ihop (och inte likställer) teorin och de långsiktiga målen, å ena sidan, med en förståelse av det speciella

---

recomposition; Numsa, *South Africa's TUs : On the crisis in COSATU*; Amandla!, *South Africa : Cosatu at the crossroads*.

20 Lenin, *Vad bör göras?*, på marxistarkiv.se; H Draper, *Mytbildningen kring Lenins "partiuppfattning" eller vad de gjorde med "Vad bör göras?"*, på marxistarkiv.se.

21 P Le Blanc, *Lenin och det revolutionära partiet*, på marxistarkiv.se; M Löwy, *Paul Le Blanc's "Lenin and the Revolutionary Party"*.

22 F Vercammen, *Lénine et la question du parti - Remarques autour de Que faire ?*.

23 D Bensaïd, *Lénine ou la politique du temps brisé*, Critique communiste nr 150.

24 Se förordet från 2008 till D Bensaïd/S Naïr, *"A propos de la question de l'organisation : Lénine et Rosa Luxemburg"*, *Partisan*, nr 45 december 1968-januari 1969.

sammanhanget, ”en konkret analys av konkreta förhållanden”, å den andra. Vi har redan tittat på hur de nuvarande förhållandena inte gynnar uppbygget av de partier vi behöver idag och kommer att behöva imorgon. Det befriar oss inte från behovet av ett genomgripande strategiskt tänkande. Det går att göra framsteg kring centrala frågor som det ”revolutionära subjektet” – och mycket har redan gjorts i detta avseende. Men i många länder är det ändå omöjligt att besvara andra frågor, som ”hur genomför vi en avvärjning av kapitalistklassen?” Så trots att det finns ”strategiska blinda fläckar” tvingas vi bygga på lång sikt, och utnyttja historiska erfarenheter för att fylla på vårt strategiska tänkande för idag och för framtiden.

Ett aktivistiskt och klart avgränsat parti. Ska ett parti i denna tid av Internet varken ha gränser eller krav utan en selektiv aktivism? Ska det vara ”flytande” i linje med en kapitalism som själv är ”flytande”? Är klassmakten flytande? Är de dagliga ideologiska angreppen flytande? Är säkerhetsstaten flytande? Är bankernas, finansinstitutionernas och EU:s diktat flytande? Och de imperialistiska interventionerna? Har klassvåldet plötsligt förvandlats till något flytande? Det är en fråga som man måste besvara för att avgöra om vi behöver ett klart avgränsat parti vars medlemmar är aktivt indragna i partiets och rörelsernas organisationer.

Revolutionen är inte en ”engångshändelse”, så ett sådant parti måste tillhandahålla ”ett element av kontinuitet i det kollektiva medvetandets svängningar”. Det är en plats där man kan tänka igenom ”hur samhällskrafterna framträder i politiken” och ”den speciella form klasskampen tar när den träder in på politikens område”.²⁵ Det faktum att ett parti utgörs av aktiva medlemmar gör att det kan rota sig i arbetarklassen, och ha ett förhållande och organiska band till de sociala rörelserna.

Ett parti som är politiskt aktivt i samhällets alla delar. Ett revolutionärt parti begränsar inte sitt arbete till arbetsplatserna och det direkta förhållandet mellan chefer och arbetare. Det ”representerar arbetarklassen, inte endast i dess förhållande till en viss grupp av företagare, utan i dess förhållande till alla klasser i det moderna samhället, till staten som en organiserad politisk makt.”²⁶ De exempel som har givits tidigare om nutida ”användbara” partiet illustrerar hur tillämplig och viktig denna fråga är i de sammanhang som gynnar en uppsplittring av kampen.

Ett lyhört parti. Ett sådant parti ska kunna upptäcka förändringar och omorganisera sig i enlighet med dessa, antingen vad gäller sin sociala bas (exempelvis, uppkomsten av ett prekariat i Europa idag) eller som ett svar på en drastisk förändring av den politiska situationen. Det ska också kunna svara på det oväntade, ty vi kan vara förvissade om att utvecklingen kommer att bli oväntad. Om än inte ”flytande”, så måste ett sådant parti vara flexibelt.

För att verkligen tänka igenom den nya utvecklingen kan man inte sitta fast i gårdagens debatter, och man måste kunna betrakta sina egna ståndpunkter kritiskt.²⁷ Att tolka ett nytt sammanhang genom de tidigare diskussionernas prisma är ett bombsäkert sätt att missa nya möjligheter och möjliga vägkorsningar. Och det kan bli väldigt kostsamt.

Kontinuitet och konservatism. Precis som alla massorganisationer, är uppbygget av ett parti en

25 D Bensaïd, *Lénine ou la politique du temps brisé*.

26 Lenin, *Vad bör göras?*, på marxistarkiv.se, s 27-28.

27 S Joshua, *Ouvrir les yeux - Formation sociale, période et conjoncture : on ne peut pas se contenter dereprendre aujourd'hui nos débats d'avant*.

process för att samla ihop sociala, politiska, kulturella och organisatoriska krafter. En sådan process kräver kontinuitet och djup. Så att vara lyhörd betyder inte att skutta omkring och leta efter sätt att snabbt växa.

Alla organisationer är också av naturen konservativa. De har en benägenhet att rekrytera folk med samma profil och fungera med underförstådda koder som återspeglar deras ursprungliga sammansättning. Det gör det svårt att verkligen införliva medlemmar som inte passar denna rådande ”standard” – varken kvinnor i mansdominerade rörelser, lönearbetare utan universitetsexamen (även om ett stort antal arbetare med låg inkomst kan ha tillbringat en del tid i högre utbildning), anställda med osäkra anställningar, migranter, och så vidare. Problemet är särskilt stort i ledande organ där sättet att arbeta kan komma att likna hur en familj fungerar (och dessutom ofta en dysfunktionell sådan).

Partibygget måste därför tackla problemet med en konservativ praktik och åsikter och tillgodose specifika åtgärder i syfte att öppna upp organisationen och skola och integrera nykomlingar – med fokus på kollektiva funktionssätt.²⁸ Det är mycket mer än en fråga om kvoter – och mycket enklare sagt än gjort, just på grund av att en stor del av problemet härrör ur underförstådda faktorer, sätt att tänka och oskrivna koder.

Ett parti som kan ge en övergripande inriktning (se ovan), delar i en strategi och sedan en ändamålsenlig strategi (i förhållande till periodens särdrag) när kampens nivå så tillåter.

Även här innebär det en taktik för partibygget som gör det möjligt för partiet att utveckla rötter i de samhällssektorer där det inte existerar. Det finns inget spontant i det. Ju mindre en grupp är, ju mindre kan den förstås inrätta sig på detta sätt.

Ett parti som tänker på praktiska förmedlingar – det vill säga organisatoriska övergångsformer som förenar nödvändigheter och möjligheter, och är uppmärksamt på den verkliga medvetenhetsnivån och arvet från den tidigare kampen.

I många länder tillåter inte de faktiskt existerande förhållandena att det byggs upp ”ett revolutionärt parti”. Utmaningen blir då att inleda eller delta i upprättandet av vad som kan kallas politiska blandformer som uttrycker de nuvarande erfarenheterna och gör det möjligt att påverka händelseutvecklingen, höja medvetenhetsnivån och ta steg framåt. Vi kan bygga sådana organisationer och kämpa för att säkerställa att de varken stelnar eller ger upphov till nya sorters steril reformism.

Dessa ”blandade” rörelser kan mycket väl visa sig bli enbart tillfälliga till sin natur. De kommer att drabbas av kriser men inte utan att ha givit nödvändiga erfarenheter. De kan också ge upphov till mer varaktiga och förnyade radikala vänsterorganisationer.

Vad gäller de uppfattningar om partiet och ”leninismen” som vi har anslutit oss till tidigare finns det tre utvecklingar eller klagöranden som är särskilt värda att notera.

”Resten” följer inte med. Vi hjälpte till att underblåsa en mycket förenklad syn på den ryska revolutionen, där proletariatet tog makten och resten av den arbetande befolkningen följde efter.

---

28 P Duggan, *The Feminist Challenge to Traditional Political Organizing*.

Detta är historiskt felaktigt med tanke på vad som hände med bönderna och nationaliteterna 1917. Som en sidoanmärkning var en av bolsjevismens misslyckanden att den inte lyckades bygga upp ett stöd bland bönderna före 1917 och förutse villkoren för en varaktig allians mellan arbetarna och bönderna – och ändå var det en fråga av största vikt.²⁹ Samma sak kan sägas om kvinnorörelsens speciella roll för att vidmakthålla och fördjupa den revolutionära processen.

Radikal pluralism. Ett bra tidigare exempel på denna sorts omvärdering är hur vi tillämpade uppfattningen om pluralism på själva den revolutionära rörelsen – och inte längre bara på de reformistiska och centristiska arbetarpartierna. Det var en brytning med en formulering som traditionellt hade varit förhärskande inom våra led: ”många arbetarpartier, ett revolutionärt parti”. De revolutionära erfarenheterna är i själva verket alltför komplicerade för att kunna beskrivas i en allomfattande syntes och förkroppsligas i ett enda parti. Denna revolutionära pluralism kan uttryckas på många sätt – ett flertal partier, en permanent koalition, strömningar i ett blandat parti – men den är här för att stanna.

Inget går att ta för givet. För våra organisationer har bejakandet och införlivandet av feminismen varit särskilt viktigt, eftersom det har en direkt betydelse för hälften av mänskligheten (och dialektiskt också för den andra hälften) och därför att det har en stor inverkan på alla områden – från teori till program och ända ner till den dagliga politiska praktiken och livet. Dess räckvidd var också mer ”personlig” än andra frågor som också påverkar ”livsstilen” – till exempel miljöfrågor och antikonsumention.

Men i många fall (det finns positiva undantag) träder feminismen i själva verket i bakgrunden, eller betraktas återigen som ”splittrande” (den gamla knäckfrågan!). Antikapitalism och antirasism glöms sällan bort. Ekosocialism har inte haft det så lätt – men att hävda en organisations feministiska profil är verkligen sällsynt. För en politiskt antirasistisk strömning får faktiskt antisexismen (i bästa fall) sekundär uppmärksamhet, och de som försöker kombinera de två betraktas inte särskilt välvilligt.

Slutligen är ett sexistiskt beteende i de radikala organisationerna – i synnerhet när det handlar om ledande organ – fortfarande utbrett och fortsätter att orsaka stor förstörelse, som vi nyligen har sett i det brittiska Socialistiska arbetarpartiet (SWP). Så vi måste vara uppmärksamma på hur sköra ”framstegen” kring dessa frågor är och anta speciella åtgärder för att stärka dem.

Kvinnliga medlemmar från den yttersta vänsterns organisationer spelade en central roll under feminismens andra våg. En viktig gnista var det sätt på vilket deras erfarenheter i dessa organisationer hade övertygat dem om behovet av en självständig kvinnorörelse. Vi betalar nu priset för att denna rörelse har försvagats i ett stort antal länder.

Ömsesidigt erkännande av självbestämmanderätt. Den öppna kritiken av de hierarkiska förhållandena mellan partier och sociala rörelser var ett avgörande viktigt klargörande.³⁰ Vår ”marschinriktning” är massornas självfrigörelse och inte något ”kommenderande” uppifrån och ner från en självutnämnd förtrupp, regeringsparti eller parlamentsgrupp (se exemplet med det brittiska Labourpartiet).

29 P Rousset, *La paysannerie vue de gauche*.

30 Crémieux, *Les chemins de l'émancipation sociale*, *Critique communiste* nr 169/170, sommar/höst 2003.

Det har funnits avgörande perioder i historien där det sociologiska skapandet av en första generation arbetare, bildandet av fackföreningar och uppbygget av ett kommunistiskt parti alla har gått hand i hand (södra Kina i mitten på 1920-talet är ett klassiskt exempel). Men även i dessa fall är processen av självorganisering under en revolutionär kris något annat än processen att bilda ett parti. Klassen representerar inte sig själv i ett revolutionärt parti, kvinnor representerar inte sig själva i ett feministiskt parti, "radikaliserade" samhällen representerar inte sig själva i ett "radikalt" parti, nationer representerar inte sig själva i ett nationellt parti, vare sig det är kommunistiskt eller inte,³¹ och så vidare i all oändlighet. När partier påstår något annat så är det ett fall av manipulation och visar deras benägenhet att sätta sig själva i andras ställe. Partier är inte en ram för självorganisering (till skillnad från verkligt lokala kommittéer och liknande organ.)

Vad gäller partier och rörelser så befinner de sig "sida vid sida" och inte "över och under". Sociala rörelser är inte främmande för politik som sådan, och deras kamp är politisk eftersom de går i clinch med den kapitalistiska makten. Det ger stöd åt en möjlig och nödvändig dialog mellan radikala partier och rörelser, och är en grund för gemensam kamp och initiativ. Den viktigaste förutsättningen för denna dialog är lika mycket ett ömsesidigt erkännande av självbestämmanderätten som av gemensamma mål. Dessa gemensamma intressen och mål växer för varje dag. Det handlar inte bara om att försvara sociala och miljö rättigheter med näbbar och klor. Vi lever i en tid av miljökris, skymning för den politiska demokratin och de juridiska rättigheterna, och framväxten av en säkerhetsstat och ständigt undantagstillstånd. En tidsperiod av ökande förtryck. I ett sådant läge har tiden kommit för att på nytt bygga upp motståndsblock och alternativ som omfattar kamppartier och radikala massrörelser.

---

31 För fallet Vietnam, se P Rousset, *Le PCV dans la transition au socialisme : Etat, parti, population*, Document de travail de l'Institut International de Recherche et de Formation, nr 17, april 1991.